

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การสอนเสริมครั้งที่ 1

เอกสารโสตทัศนศึกษา

91307

การพัฒนาชุมชนเกษตร

Agricultural Community Development

สงวนลิขสิทธิ์

เอกสารโสตทัศนศึกษา การพัฒนาชุมชนเกษตร การสอนเสริมครั้งที่ 1
จัดทำขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่นักศึกษาในการสอนเสริม

จัดทำต้นฉบับ : คณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชา

บรรณาธิการ/ออกแบบ : หน่วยผลิตสื่อสอนเสริม ศูนย์โสตทัศนศึกษา
สำนักเทคโนโลยีการศึกษา

จัดพิมพ์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ภาค 1/2555 (ปรับปรุง)

การสอนเสริมครั้งที่ 1

การสอนเสริมชุดวิชา การพัฒนาชุมชนเกษตร ครั้งที่ 1

รายชื่อหน่วยที่สอนเสริม

หน่วยที่ 1	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน
หน่วยที่ 2	สภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน
หน่วยที่ 3	สภาพแวดล้อมภายในชุมชนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
หน่วยที่ 4	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเกษตร
หน่วยที่ 5	กระบวนการพัฒนาชุมชนเกษตร
หน่วยที่ 6	การจัดการทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตร
หน่วยที่ 7	การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนเกษตร

ประเด็น

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน
 - 1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมนุษย์
 - 1.2 ลักษณะทั่วไปของชุมชน
 - 1.3 ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน
2. สภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน
 - 2.1 สภาพทางสังคมที่มีผลกระทบต่อชุมชนเกษตร
 - 2.2 สภาพทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อชุมชนเกษตร
 - 2.3 สภาพทางการเมือง การปกครองที่มีผลกระทบต่อชุมชนเกษตร
3. สภาพแวดล้อมภายในชุมชนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
 - 3.1 สภาพแวดล้อมภายในชุมชน
 - 3.2 ประชากรเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 3.3 พลวัตในชุมชน
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 4.2 ทฤษฎีทางสังคมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 4.3 การนำแนวคิดและทฤษฎีมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนเกษตร
5. กระบวนการพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 5.1 พัฒนาการแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 5.2 หลักการทำงานพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 5.3 การทำงานพัฒนาชุมชนเกษตร
6. การจัดการทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 6.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตร
 - 6.2 การจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาสู่ภาวะเกษตรยั่งยืน

6.3 การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตร

7. การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนเกษตร

7.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาชุมชน

7.2 กระบวนการ การกำหนดประเด็น วิธีการและเครื่องมือในการศึกษาชุมชน

7.3 การวินิจฉัยชุมชนและการใช้ประโยชน์จากการศึกษาชุมชน

แนวคิด

1. ชุมชนประกอบด้วยมนุษย์ จึงมีชีวิตและมีพลวัต ชุมชนมนุษย์มีหลากหลายรูปแบบและมีอัตลักษณ์เฉพาะของตน ชุมชนมนุษย์สามารถจำแนกได้หลายประเภทตามมิติและลักษณะต่างๆ การพัฒนาชุมชนมนุษย์ที่มีพลวัตจึงต้องมีหลักวิชาการที่กล่าวถึงชุมชนในมิติต่างๆ ได้แก่ ชุมชนเมืองค้ประกอบทั้งในเชิงคุณค่า เชิงตัวแปรชุดหนึ่ง และในเชิงเครือข่ายและระบบสังคมท้องถิ่น

2. สภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน ประกอบด้วยสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่มีผลกระทบต่อชุมชนเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบทางอารยธรรมและวัฒนธรรม การผลิต การค้า การครองชีพ รายได้ และการคุ้มครองผู้บริโภค รวมถึงการเมืองระหว่างประเทศซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนาชุมชนเกษตรต่อไป

3. ความเป็นมนุษย์ของคนเรา มักเกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญใหญ่ ๆ คือ โครงสร้างสังคม เพราะสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะสัตว์สังคมที่จะต้องอยู่รวมกันกับผู้อื่นเป็นกลุ่มเป็นเหล่าจึงจะดำรงชีวิตอยู่ได้ การรวมกันนั้นไม่ใช่อยู่ร่วมกันเฉย ๆ หากต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันและสังสรรค์กัน เพื่อดำเนินชีวิตให้อยู่รอดร่วมกัน ระหว่างคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยสังคมนั้นจะมีความเป็นพลวัตตามธรรมชาติ ตามสถานการณ์ ตลอดจนการดำเนินชีวิตตามวิถีทางธรรมชาติเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. การพัฒนาชุมชนเกษตร เป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่มคนในชุมชนเกษตรให้มีศักยภาพเพียงพอและผนึกกำลังกันปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนตามแผนและโครงการที่กำหนดร่วมกัน โดยใช้ศักยภาพของชุมชนเป็นหลักและมีการสนับสนุนจากภายนอก ทั้งนี้การนำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนเกษตรทุกทฤษฎีมีเป้าหมายตรงกัน คือ การพัฒนาคนและชุมชนให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งต้องปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน การพัฒนาชุมชนเกษตรจึงจะประสบความสำเร็จ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเกษตรมีลักษณะที่จำกัดตายตัว โดยปรับเปลี่ยนไปตามหน่วยงาน องค์กร ชุมชน กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องซึ่งผันไปตามอิทธิพลที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมภายในภายนอกชุมชน ทั้งด้านการเมืองการปกครอง สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นชุมชนเกษตร การนำแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ตลอดจนวิธีการมาปรับใช้เป็นแนวปฏิบัติต่าง ๆ

6. ทรัพยากรเป็นองค์ประกอบหนึ่งในระบบนิเวศของชุมชนเกษตร การพัฒนาชุมชนเกษตร ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการดำรงชีพของประชาชนในชุมชน ต้องพึ่งพาทรัพยากรทางการเกษตรเป็นหลัก รวมทั้งต้องพึ่งพาทรัพยากรอื่น ๆ ที่ต้องใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะและเสริมอำนาจให้แก่ทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลในชุมชนเพื่อเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น การพัฒนาชุมชนเกษตรจึงต้องมีการจัดการทรัพยากรต่างๆ อย่างเหมาะสมให้สามารถนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศและเกิดการพัฒนายั่งยืน

7. การศึกษาชุมชน หมายถึง กระบวนการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สังคมและวัฒนธรรมอย่างรอบด้านเป็นองค์รวม เพื่อนำไปสู่ทางเลือกในการแก้ปัญหาและจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งแนวความคิดในการศึกษาชุมชนมีหลายแนวคิด ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

วัตถุประสงค์

หลังจากฟังการสรุปประเด็นต่าง ๆ ในเนื้อหาของการพัฒนาชุมชนเกษตรแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายและวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของมนุษย์ ลักษณะทั่วไปของชุมชนและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนได้
2. อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครอง ที่มีผลกระทบต่อชุมชนเกษตรได้
3. อธิบายสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ประชากรเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนเกษตรและพลวัตในชุมชนได้
4. อธิบายแนวคิด หลักการพัฒนาชุมชน และการนำแนวคิดทฤษฎีมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนเกษตรได้
5. อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเกษตร หลักการการทำงานและการทำงานพัฒนาชุมชนเกษตรได้
6. อธิบายการจัดการทรัพยากร และการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตรได้
7. อธิบายการศึกษาชุมชน กระบวนการ การกำหนดประเด็น วิธีการและเครื่องมือในการศึกษาชุมชน การวินิจฉัยชุมชนและการใช้ประโยชน์จากการศึกษาชุมชนได้

กิจกรรมการสอนเสริม

1. ประเมินผลก่อนการสอนเสริมโดยใช้แบบประเมินผลก่อนและหลังการสอนเสริม
2. สรุปสาระสังเขปประเด็นต่างๆ ประกอบเอกสารโสตทัศน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการสอนเสริมซักถามปัญหา
4. ประเมินผลหลังสอนเสริมโดยใช้คำถามคู่ขนาน ซึ่งให้ไว้ตอนท้าย

สื่อการสอนเสริม

1. แบบประเมินผลก่อนและหลังการสอนเสริม
2. ชุดการสอนเสริม (สำหรับอาจารย์สอนเสริม)
3. เอกสารโสตทัศนประกอบการบรรยาย
4. แบบประเมินความคิดเห็นของผู้รับการสอนเสริม

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมและสีหน้าของผู้รับการสอนเสริม
2. สังเกตการมีส่วนร่วมในการรับการสอนเสริม
3. ดูผลการตอบคำถามของผู้รับการสอนเสริมจากแบบประเมินเพื่อนำมาเปรียบเทียบหาความก้าวหน้า
4. ประเมินความคิดเห็นส่วนรวมของผู้เข้ารับการสอนเสริม
5. ประเมินผลการสอนด้วยตนเองจากแนวทางและรูปแบบที่กำหนด

แบบประเมินผลตนเองของนักศึกษาก่อนรับการสอนเสริม

ครั้งที่ 1

ชุดวิชา การพัฒนาชุมชนเกษตร

ขอให้นักศึกษาตอบคำถามดังต่อไปนี้ มาพอสังเขป

1. เราสามารถจำแนกประเภทของชุมชนตามภูมิศาสตร์ ได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. การรวมกลุ่มมีผลกระทบต่อชุมชนเกษตรอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. จงอธิบายถึงความหมายของโครงสร้างทางสังคม

.....

.....

.....

.....

4. นักพัฒนาชุมชนมีปรัชญาในการพัฒนาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

5. จงอธิบายแนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตรโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง

.....

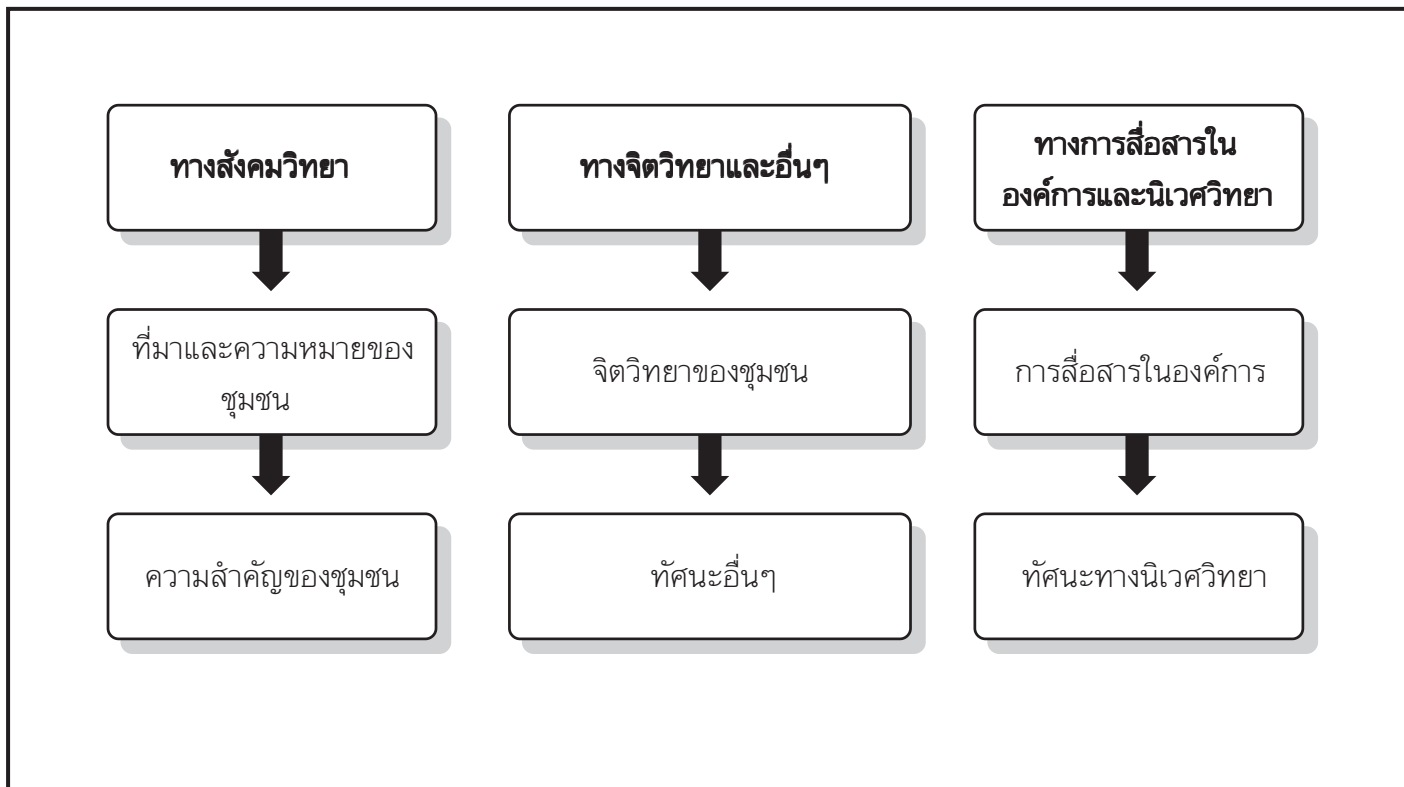
.....

.....

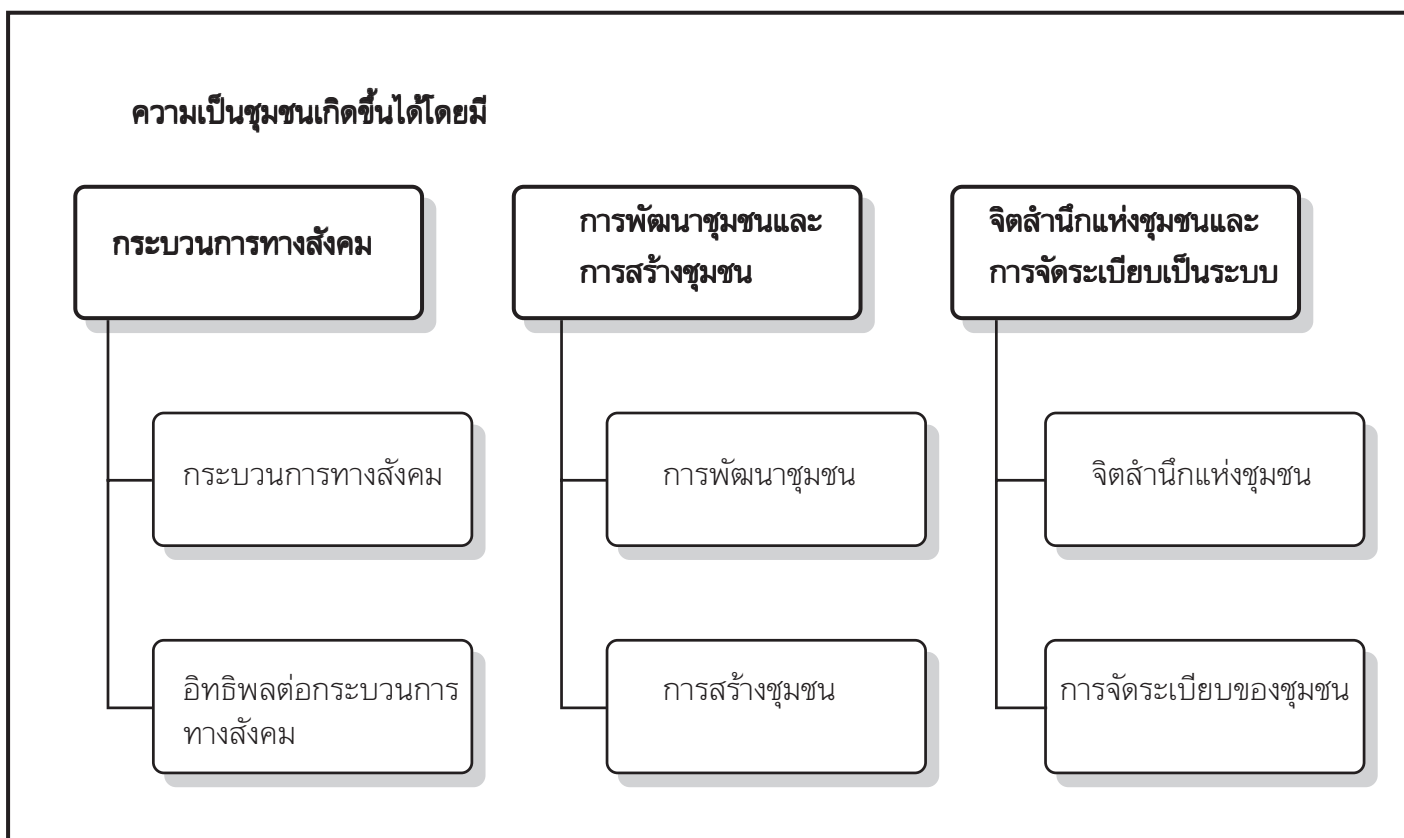
.....

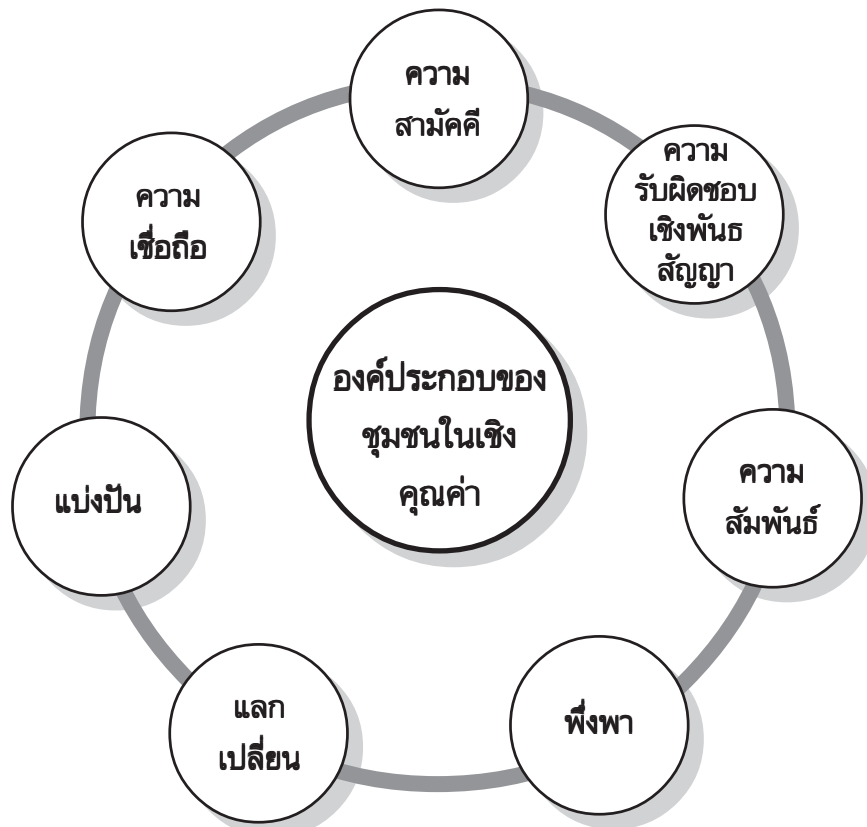
หน่วยที่ 1

สไลด์ทัศน์ # 1.1 ชุมชนในทัศนะต่าง ๆ

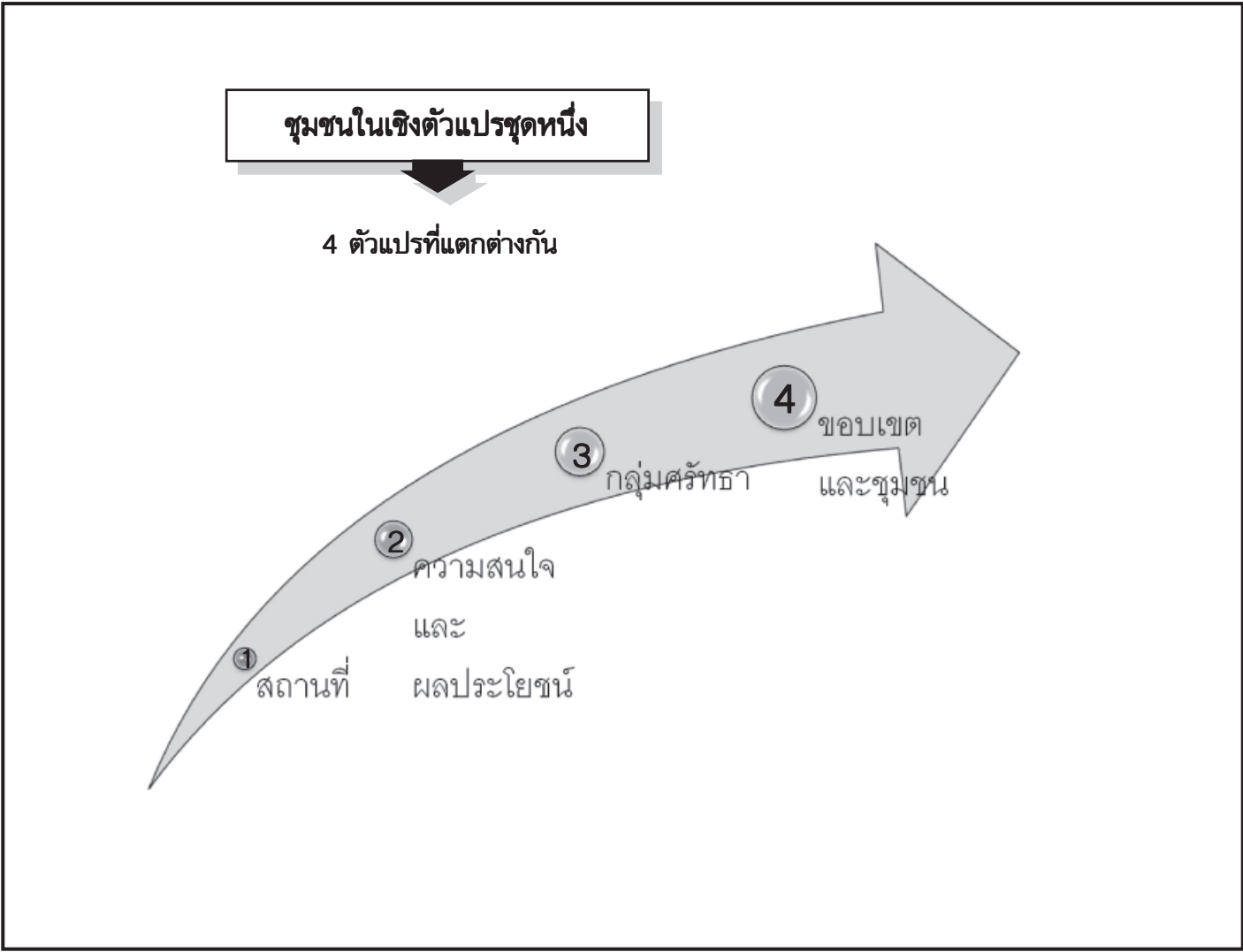

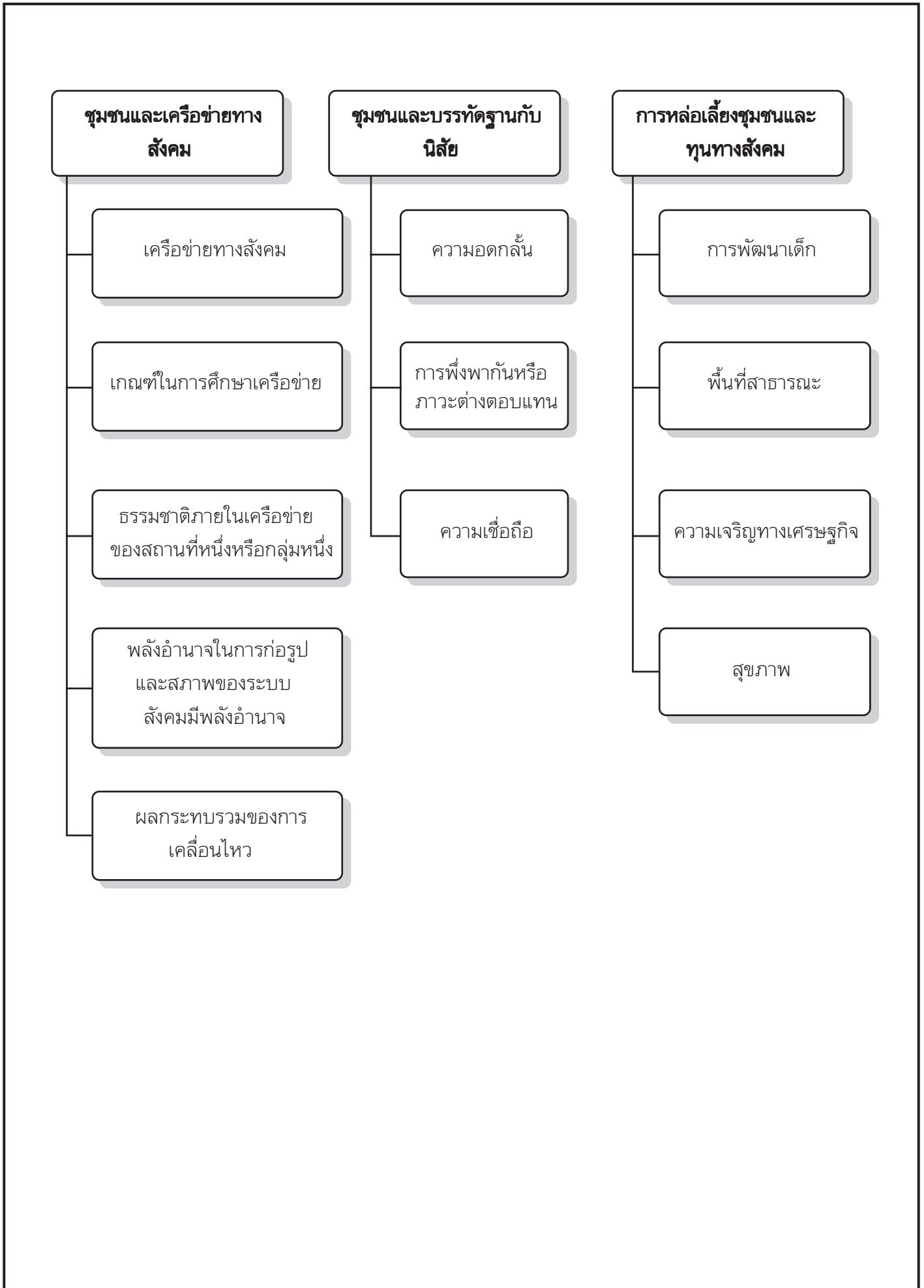
สไลด์ทัศน์ # 1.2 ความเป็นชุมชน

โลตทัศน์ # 1.5 ชุมชนในเชิงตัวแปรชุดหนึ่ง

หน่วยที่ 2

สไลด์ทัศน์ # 1.7 ผลกระทบของอารยธรรมและวัฒนธรรมต่อชุมชนเกษตร

อารยธรรม หมายถึง.....

.....

.....

ผลกระทบทางอารยธรรมต่อชุมชน

.....

วัฒนธรรม หมายถึง.....

.....

.....

ผลกระทบทางวัฒนธรรมต่อชุมชน

.....

สไลด์ทัศน์ # 1.8 ผลกระทบของการศึกษาและเทคโนโลยีต่อชุมชนเกษตร

ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

- ชุมชนเกษตรขาดโอกาสทางการศึกษา
- คุณภาพการศึกษา
- การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน

ผลกระทบทางเทคโนโลยีต่อชุมชนเกษตร

- การใช้เทคโนโลยี
- บุคลากรในงานส่งเสริมการเกษตร
- วิธีการส่งเสริมการเกษตร
- ด้านการเกษตร

ไต่ตทัศน์ # 1.9 สภาพทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อชุมชนเกษตร

ผลกระทบต่อด้านการผลิตต่อชุมชนเกษตร

- ที่ดิน
- ทุนและแหล่งเงินทุน
- แรงงาน
- การประกอบการ

ไต่ตทัศน์ # 1.10 ผลกระทบการค้า การครองชีพและรายได้ต่อชุมชนเกษตร

ปัจจัยด้านค่าครองชีพที่มีผลกระทบต่อชุมชนเกษตร

1. การค้า	4. ด้านอัตราแลกเปลี่ยนและเงินตรา	
2. การตลาด		● การส่งออกไปขายยังต่างประเทศ
3. ด้านค่าครองชีพ	5. ด้านสินเชื่อและบัตรเครดิต	● การนำเข้าปัจจัยการผลิต

ไต่ตทัศน์ # 1.11 ผลกระทบของการคุ้มครองผู้บริโภคต่อชุมชนเกษตร

ผลกระทบของการคุ้มครองผู้บริโภคต่อชุมชนเกษตร

- การผลิตสินค้าตามมาตรฐาน
- การคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร
- การตระหนักต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- การผลิตเกษตรอินทรีย์

ไต่ตทัศน์ # 1.12 ผลกระทบของการปกครองภายในประเทศต่อชุมชนเกษตร

- การใช้สิทธิเสรีภาพ
- การเพิ่มอำนาจการปกครองด้วยการมีส่วนร่วม
- การลดอำนาจของรัฐจากส่วนกลางเพิ่มอำนาจองค์การส่วนท้องถิ่น การเรียกร้องความโปร่งใส
- การเรียกร้องความโปร่งใสและการรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของทางราชการ
- การควบคุมและถ่วงดุลอำนาจ
- การติดตามและการตรวจสอบการใช้อำนาจ

หน่วยที่ 3

ไสตท์ศน์ # 1.13 ความหมายของ โครงสร้างทางสังคมและองค์ประกอบทางสังคม

โครงสร้างทางสังคม หมายถึง

.....

.....

.....

องค์ประกอบทางสังคม

- องค์การทางสังคม
- สถาบันทางสังคม

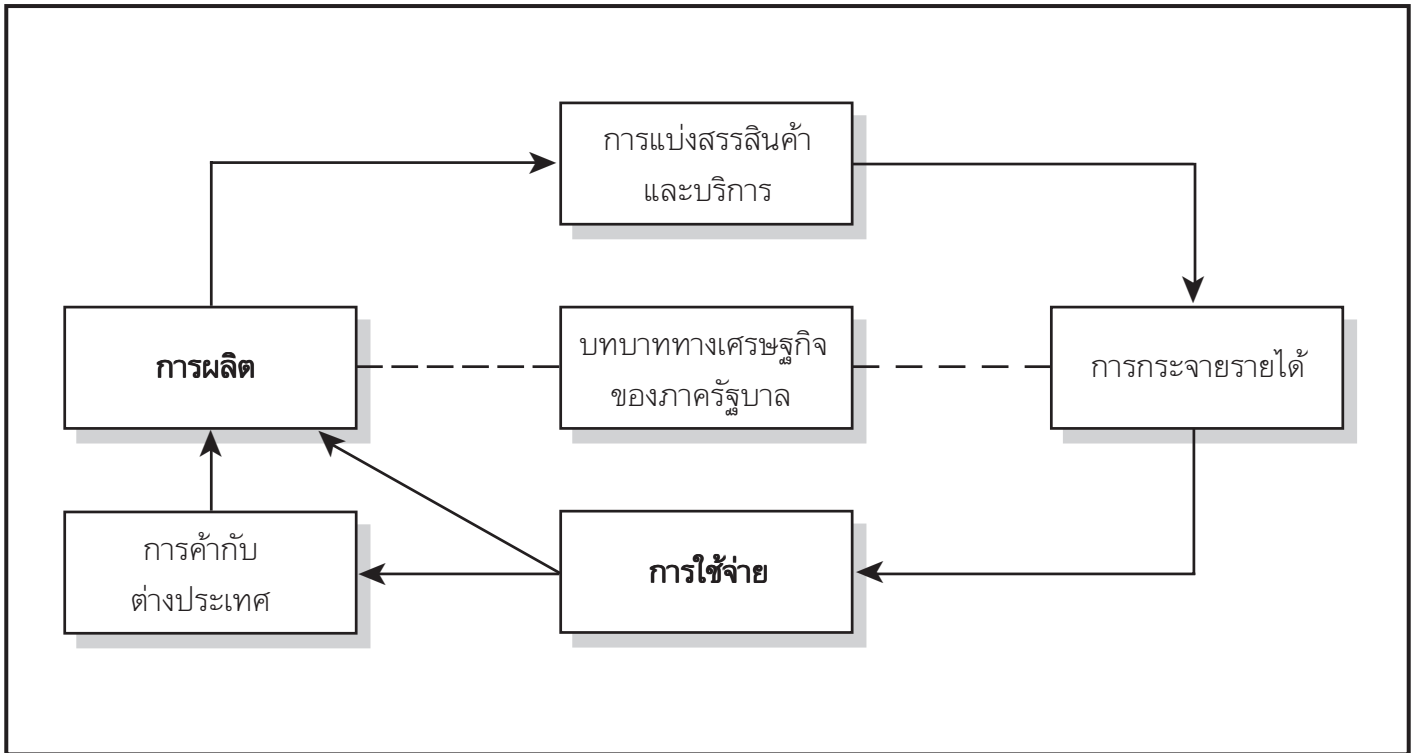
ลักษณะทางสังคม

- สังคมเมือง
- สังคมชนบท

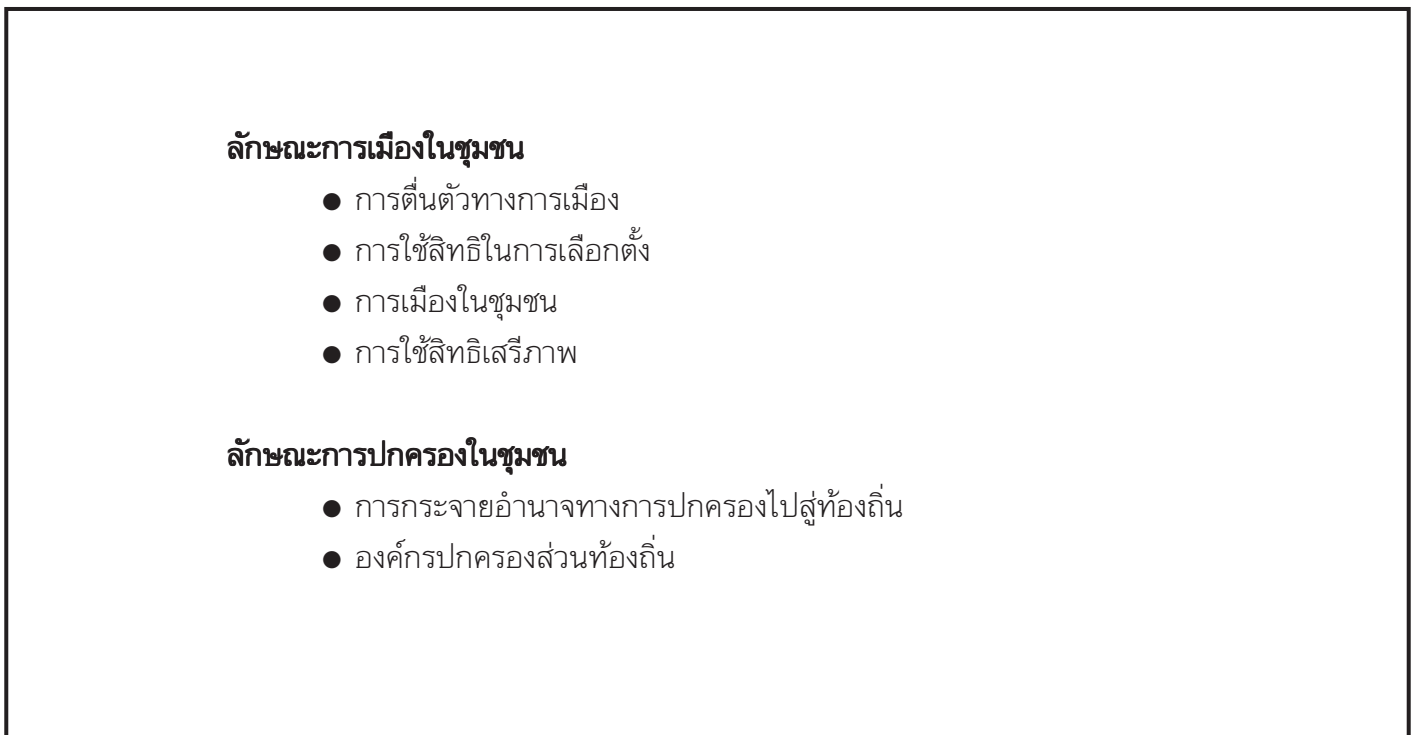
ไสตท์ศน์ # 1.14 โครงสร้างและลักษณะทางวัฒนธรรมในชุมชน

ลักษณะโครงสร้างของวัฒนธรรม	ลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรม
<ul style="list-style-type: none"> ● ภาษา ● วัฒนธรรมประเพณีหรือพิธีกรรม ● ศิลปะ ● ระบบและรูปแบบศาสนา ● ระบบครอบครัว ● ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน ● ระบบการปกครองรัฐบาล ● การศึกษาสังคม ● การกีฬาและการละเล่น ● ระบบความรู้การศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● เป็นสิ่งจำเป็น ● เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ● มีการยอมรับร่วมกัน ● เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ● ต้องมีการถ่ายทอด ● แต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ● เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ● วัฒนธรรมอาจสลายไปได้ ● เป็นผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่าง ● เป็นมรดกทางสังคม

ไสตท์ศน์ # 1.15 โครงสร้างของระบบทางเศรษฐกิจในชุมชน

ไสตท์ศน์ # 1.16 ลักษณะการเมืองและการปกครองในชุมชน

ไสตท์ศน์ # 1.17 ความหมายและความสำคัญของประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมาย

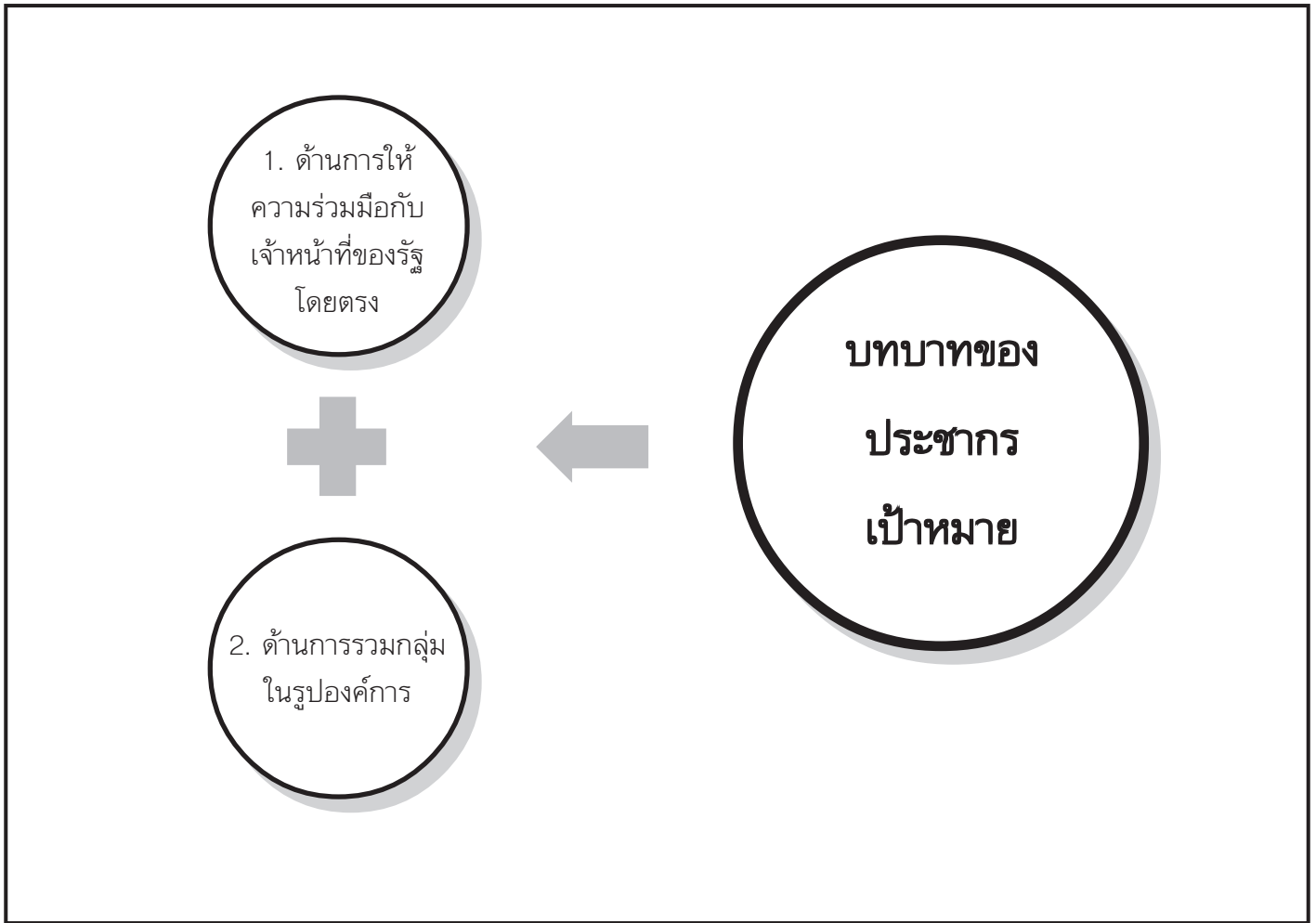
หมายถึง กลุ่มประชากรที่ต้องการได้รับการพัฒนาหรือต้องการพัฒนา โดยอาศัยอยู่ในเขตชนบท ซึ่งถือว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

ประชากรเป้าหมายในงานพัฒนาชนบท

หมายถึง กลุ่มประชากรที่ต้องการพัฒนาโดยอยู่ในเขตชนบทหรือนอกเขตเทศบาลทุกเพศทุกวัย

ไสตท์ศน์ # 1.18 ประชากรเป้าหมายกับการพัฒนาชุมชนเกษตร

ไสตท์ศน์ # 1.19 ความหมายของพลวัตและพลวัตในด้านต่างๆ

พลวัต หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

- พลวัตทางสังคมในชุมชน
- พลวัตทางวัฒนธรรมในชุมชน
- พลวัตทางเศรษฐกิจในชุมชน
- พลวัตทางการเมืองการปกครองในชุมชน

หน่วยที่ 4

ไสตท์ศน์ # 1.20 ความหมาย ของการพัฒนาชุมชน

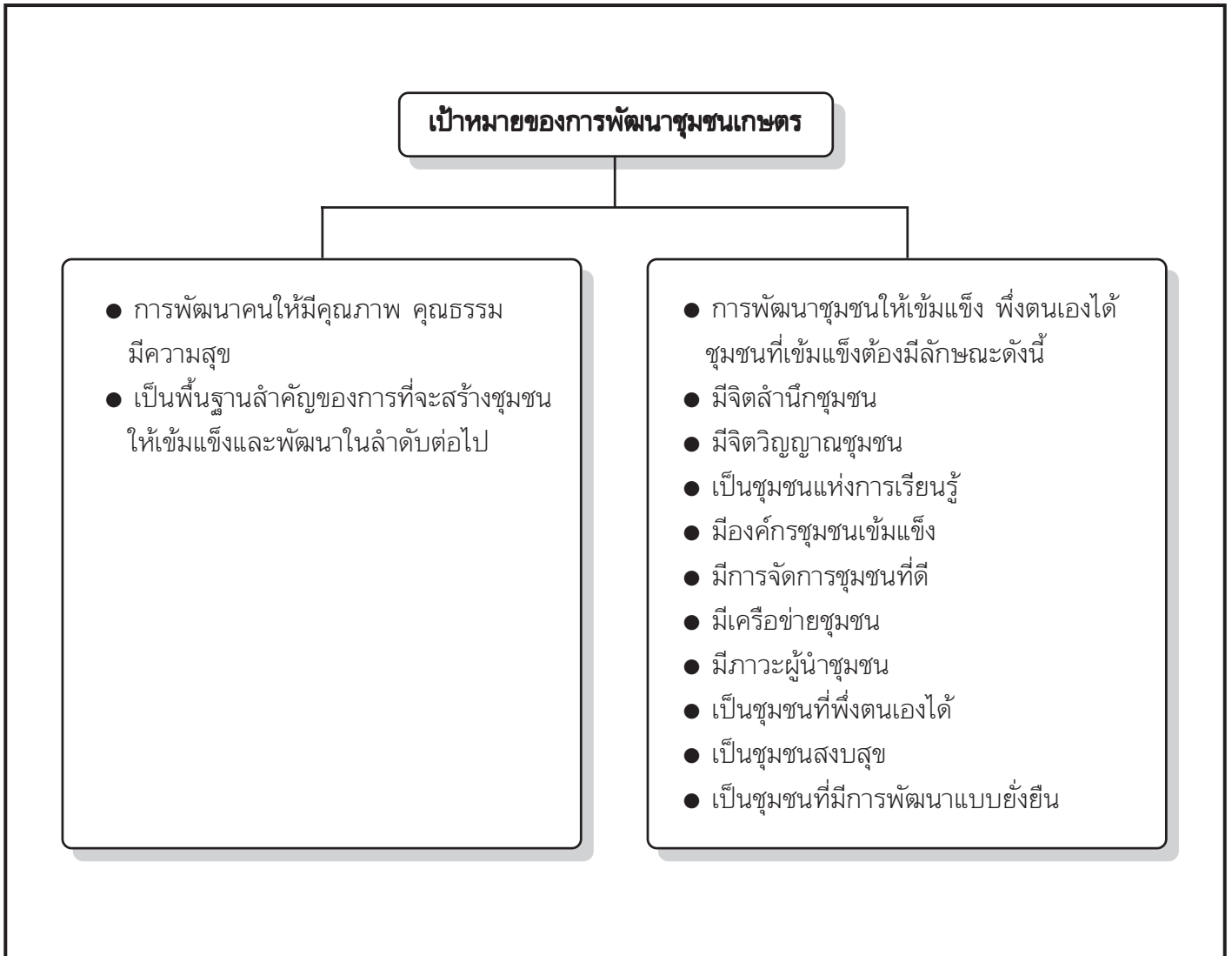
การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และสภาพแวดล้อม โดยการดำเนินงานของมนุษย์ตามที่ได้วางแผน/กำหนดทิศทางและรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงไว้แน่นอนล่วงหน้า

การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการที่มุ่งส่งเสริม สนับสนุน การเพิ่มขีดความสามารถและการรวมพลังของประชาชนหรือมวลชนเพื่อให้สามารถพัฒนาหรือปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น ตามแผนและโครงการที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ล่วงหน้า ด้วยการใช้ศักยภาพของชุมชนอย่างเต็มที่ และการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนเมื่อศักยภาพของชุมชนไม่เพียงพอ

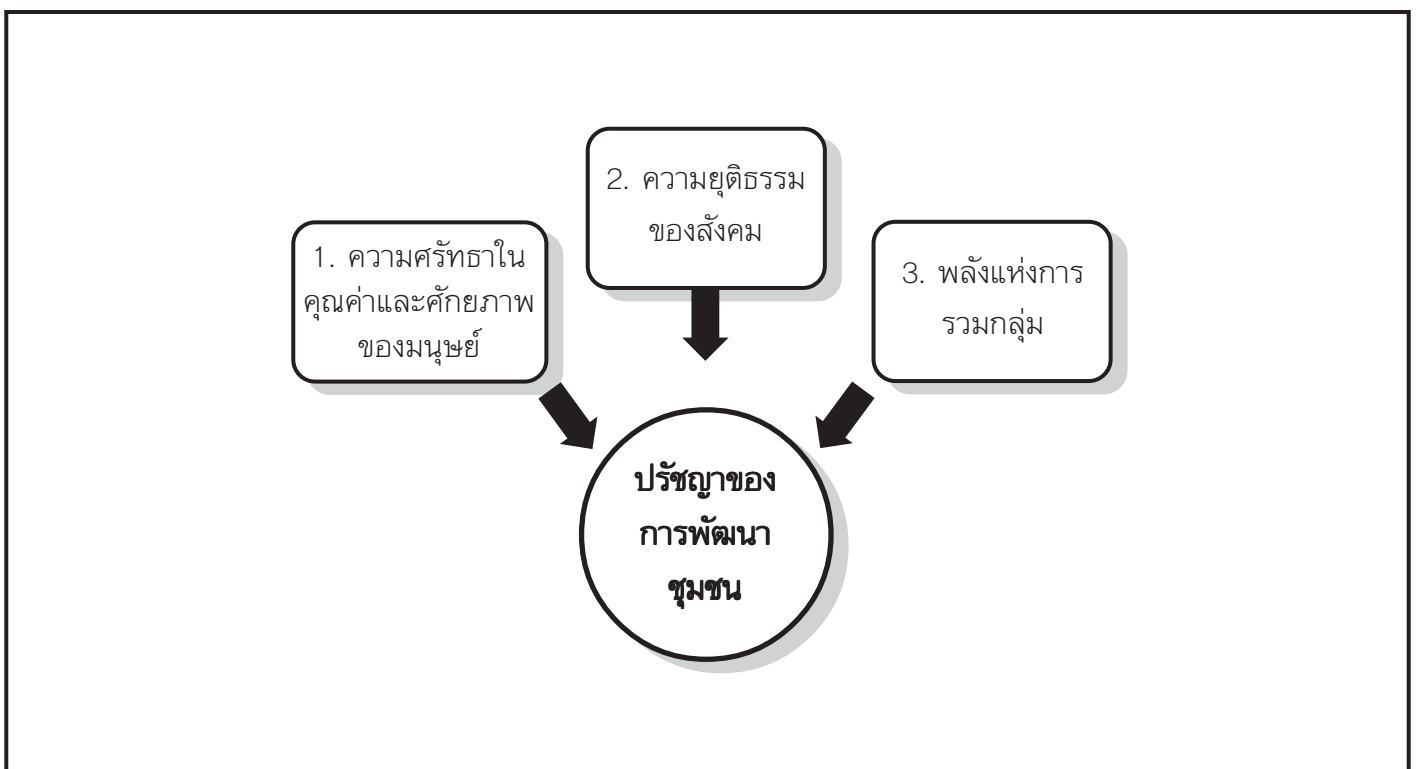
ไสตท์ศน์ # 1.21 ความสำคัญ ของการพัฒนาชุมชนเกษตร

ด้านการเมือง	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคม
<ul style="list-style-type: none"> ● ช่วยให้ประชาชนเป็นฝ่ายรัฐบาล ● ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกรับผิดชอบ และรู้สึกเป็นเจ้าของประเทศยิ่งขึ้น ● ช่วยอำนวยความสะดวกด้านการปกครอง ● ช่วยส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ● เป็นการสร้างสรรค์การอยู่ดีกินดีให้เกิดแก่ชุมชน จึงเป็นหลักประกันความสำเร็จของการปกครองและความมั่นคงของชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ● ช่วยให้การค้าขายของประชาชนดีขึ้น ● ช่วยให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชนเกษตรจะส่งเสริมความเป็นอยู่ทางด้านอนามัย ● ผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชนเกษตรช่วยลดความเหลื่อมล้ำแตกต่างในเรื่องชนชั้นในสังคมให้น้อยลง ● ผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชนเกษตรส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการศึกษายิ่งขึ้น

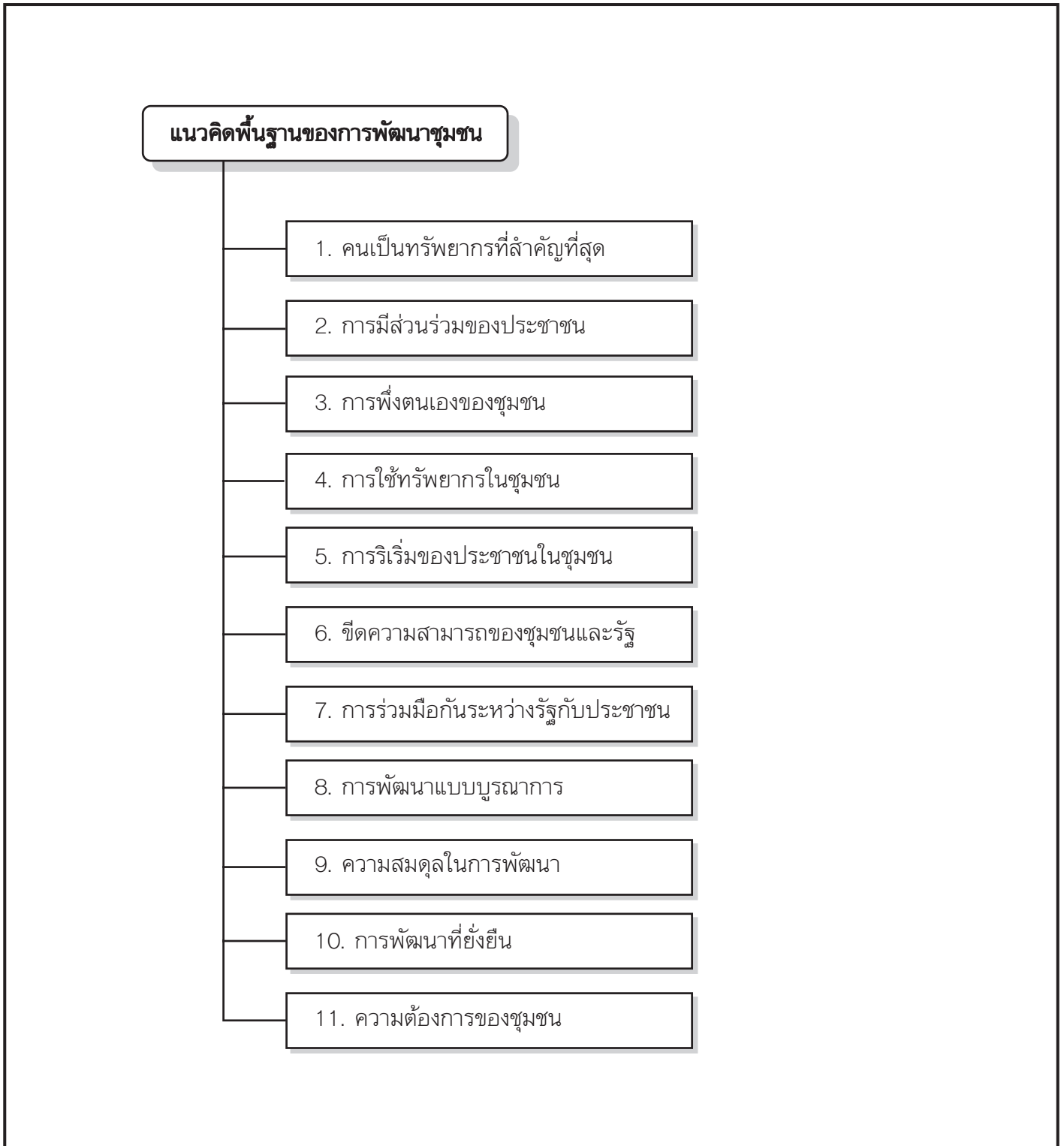
ไต่ตทัศน์ # 1.22 เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนเกษตร

ไต่ตทัศน์ # 1.23 ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเกษตร

ไสตท์ศน์ # 1.24 แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน

ไสตท์ศน์ # 1.26 การพัฒนาชุมชนเกษตรที่เน้นความยั่งยืน

แนวคิดของการพัฒนา

- แนวคิดด้านนิเวศวิทยา
- แนวคิดด้านสังคม
- แนวคิดด้านเศรษฐกิจ

กรอบแนวคิดการดำเนินงานพัฒนา

ให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และก่อให้เกิดดุลยภาพใน 3 องค์ประกอบ คือ “ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม-เศรษฐกิจ-และสังคม”

หลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน

- คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต
- คำนึงถึงความเป็น “องค์รวม”
- นำ “ระบบเทคโนโลยี” มาใช้ในทาง “สร้างสรรค์”

กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. การพัฒนาคน โดยให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา
2. การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคนในฐานะที่เป็นแกนกลางต้องไปประสานปรับเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์องค์รวมใหญ่อย่างเป็นบูรณาการ

ไสตท์ศน์ # 1.27 กรอบแนวคิดการพัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

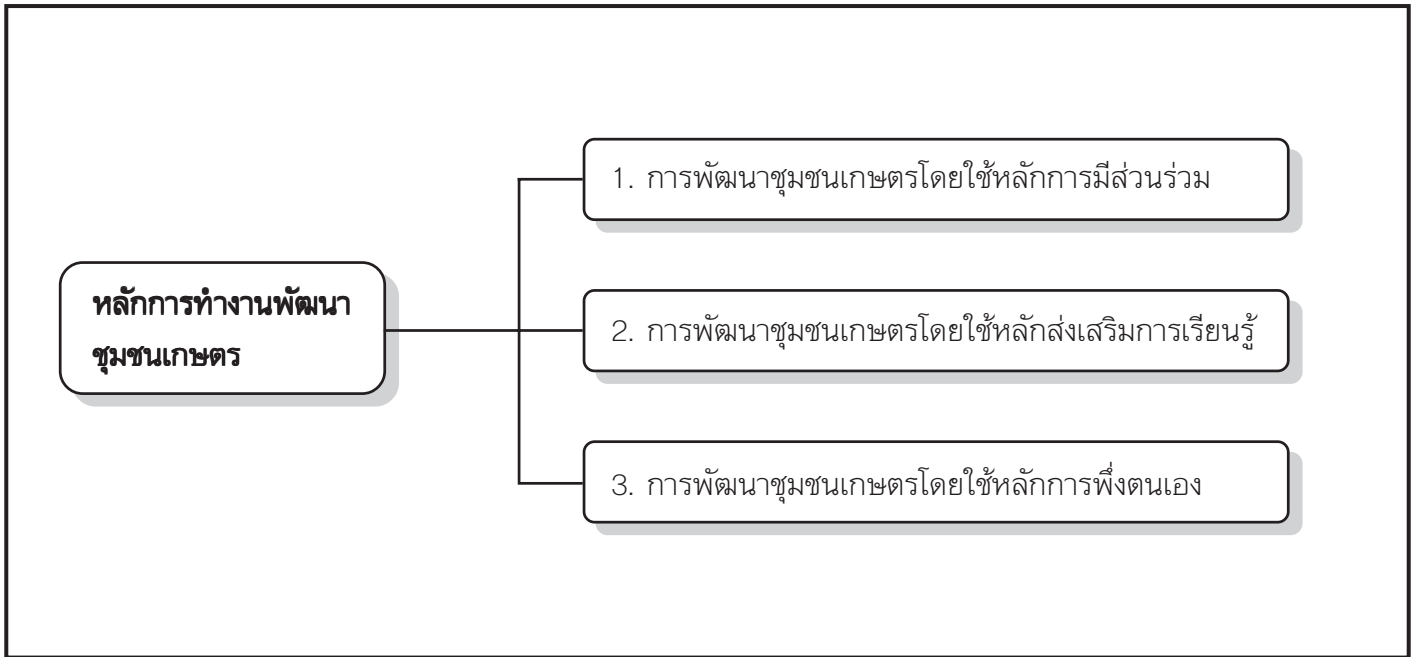
กรอบแนวคิดการพัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล
3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
4. เงื่อนไขของความรู้
 - ความรอบรู้
 - ความรอบคอบ
 - ความระมัดระวัง
5. เงื่อนไขของคุณธรรม
 - ความซื่อสัตย์สุจริต
 - ความอดทนและความเพียร

หน่วยที่ 5

ไสตท์ศน์ # 1.28 พัฒนาการแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเกษตร

ช่วงเวลา	แนวความคิด
ก่อน พ.ศ. 2504 การพัฒนาสังคมเกษตรกับการทำนุบำรุงบ้านเมืองโดยรัฐ	การพัฒนา คือ การทำนุบำรุงบ้านเมือง
	การพัฒนา คือ การทำให้ศิวิไลซ์ ทันสมัยเหมือนตะวันตก
พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2525 การพัฒนาชุมชนเกษตรกับการขึ้นสู่ความทันสมัยทางการเกษตร	การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยตามแบบตะวันตก โดยให้ความสำคัญกับการอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยีจากภายนอก แบบแยกส่วน
พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2539 การพัฒนาชุมชนเกษตรกับการพัฒนาจากล่างขึ้นบน	การพัฒนาบนฐานการกระจายรายได้สู่ชนบท ไปพร้อมกับการพัฒนาคนและ ปรับปรุงคุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แต่ไม่ชัดเจนในการนำไปปฏิบัติมากนัก
พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน การพัฒนาชุมชนเกษตรกับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนานำหลายแนวคิดมาใช้ เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาแบบองค์รวม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น โดยในภาพรวมมีทิศทางยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของชุมชน การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ไสตท์ศน์ # 1.29 หลักการทำงานพัฒนาชุมชนเกษตร

ไสตท์ศน์ # 1.30 แนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและการเรียน

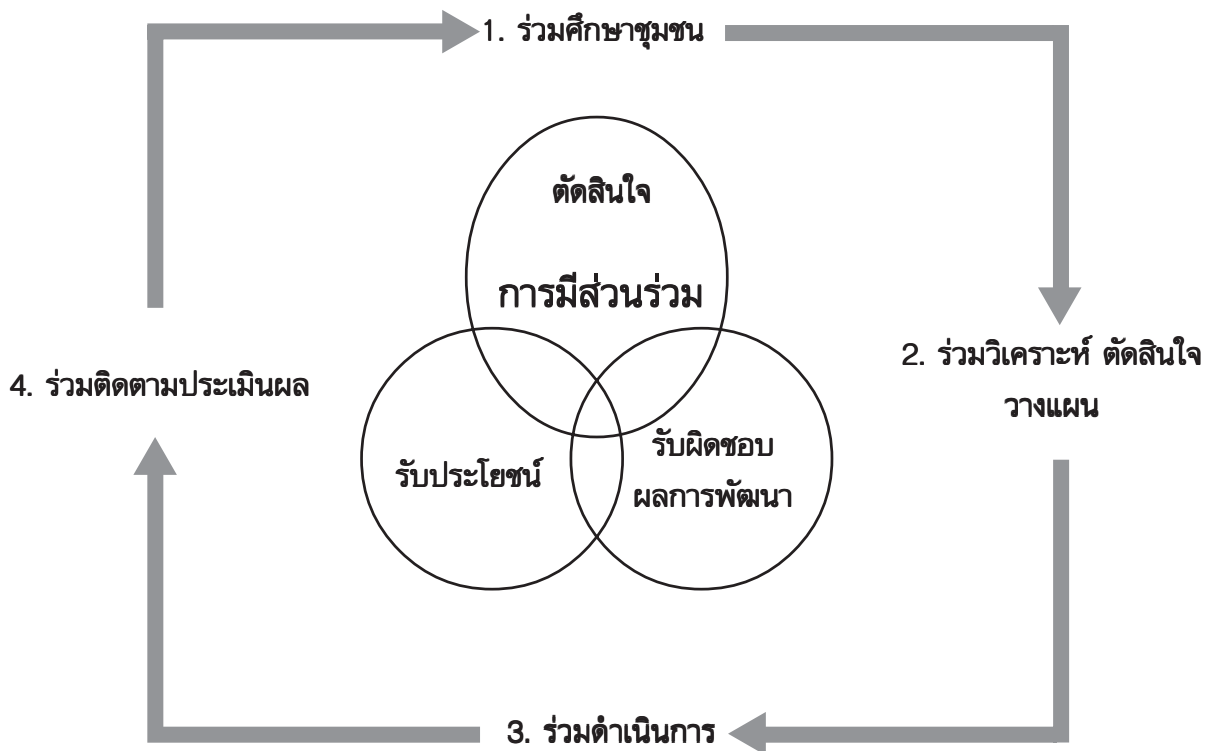
แนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตรโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม	แนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตรใช้หลักส่งเสริมการเรียนรู้
<ul style="list-style-type: none"> ● เริ่มต้นด้วยกระบวนการสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้ประชาชน ● คำนึงถึงการให้อำนาจแก่ประชาชน ● ศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทชุมชนและสถานการณ์ของประชาชน ● เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ● มีการดำเนินงานที่คำนึงถึงการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ● เริ่มต้นจากการพัฒนาระดับปัจเจก ● ใช้หลักการพึ่งตนเองบนพื้นฐานกระบวนการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม ● ต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้นำและเครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ให้แก่ชุมชน ● เพื่อสร้างสำนึกในปัญหาของชุมชน ● เพื่อกำหนดเป้าหมายของชุมชน ● เพื่อการประเมินตนเอง ● เพื่อการตกลึกทางความคิดลงสู่การปฏิบัติ ● เพื่อการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน ● เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เสริมพลังในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ● เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนา

ไสตท์ศน์ # 1.31 แนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตรโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง

แนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตรโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง

- การกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเกษตรนั้นๆ ได้คิดถึงสถานการณ์ ปัญหา และเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนของตน
- การกำหนดทางเลือกในการพึ่งตนเองที่คำนึงถึงความสามารถในการพึ่งตนเองที่สัมพันธ์ในหลายระดับ
- การเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน
- การเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการ “ทุน” ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ
- การพัฒนาสมาชิกของชุมชน ด้วยการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ไสตท์ศน์ # 1.32 กระบวนการพัฒนาชุมชนเกษตร

วงจรกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเกษตร

สไลด์ทัศน์ # 1.33 ปัจจัย เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาชุมชนเกษตร

1. ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาชุมชนเกษตร ได้แก่

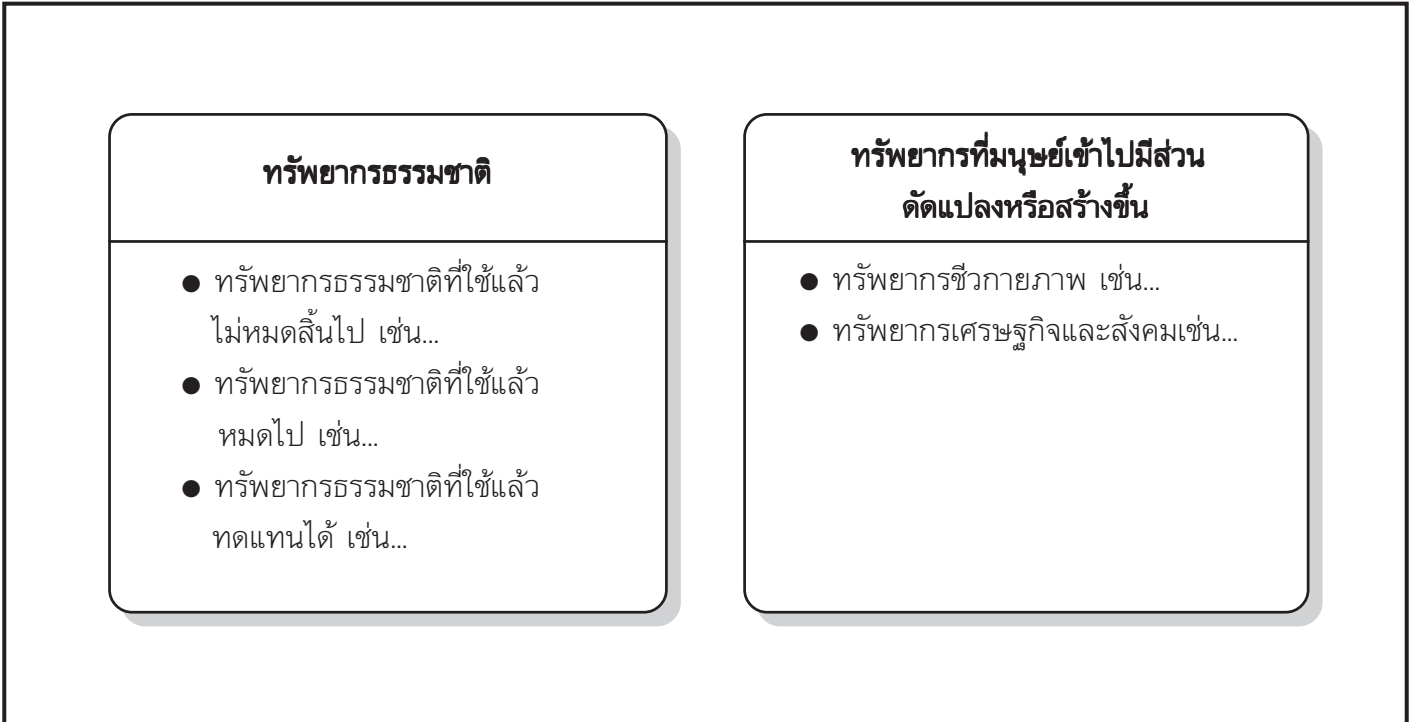
- คนในชุมชน
- ผู้นำชุมชน
- นักพัฒนาหรือผู้ปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน
- โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา
- รัฐ
- สภาพการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
- สังคมและจิตวิทยา

2. ปัจจัยอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนเกษตร ได้แก่

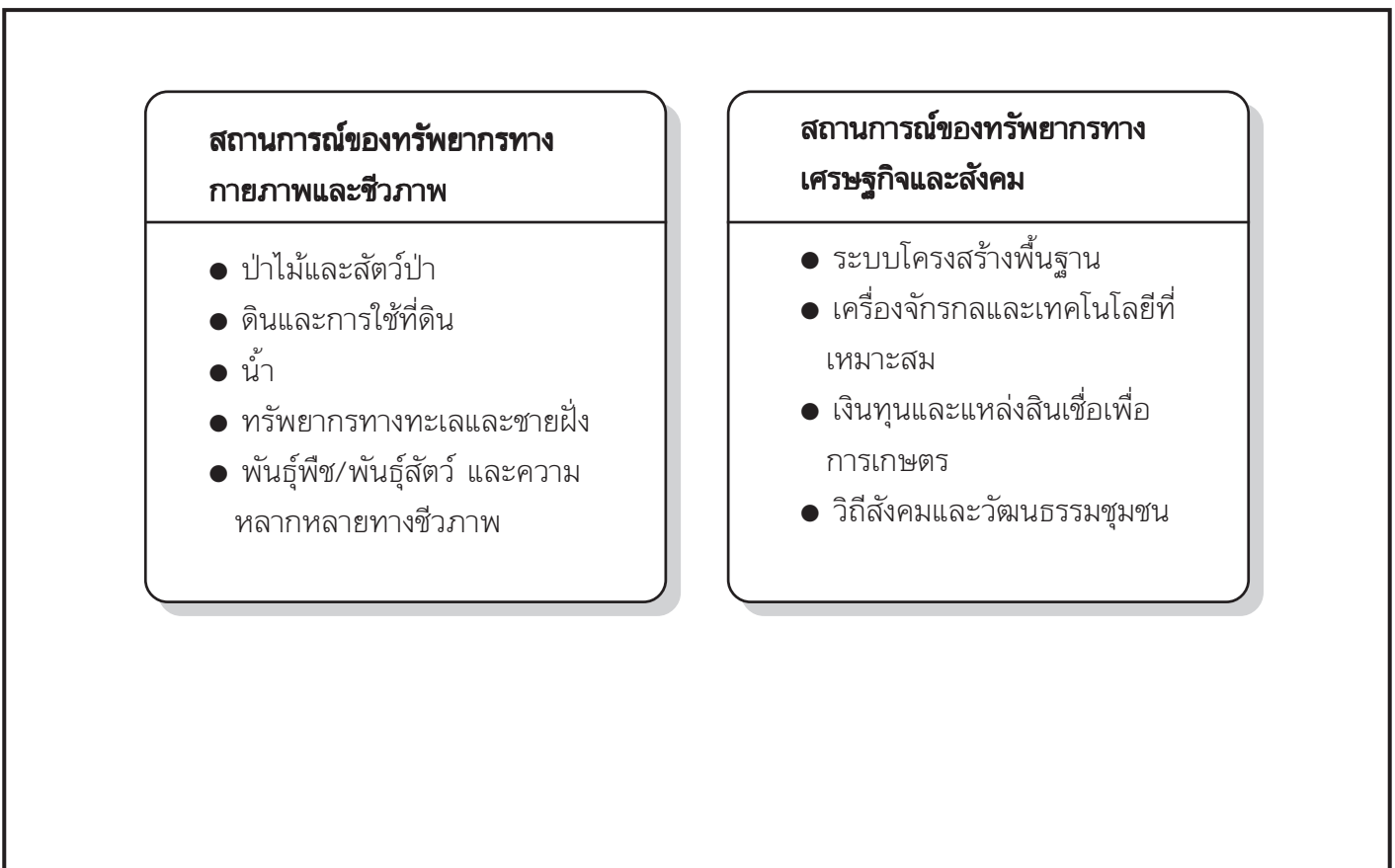
- คนในชุมชน
- ผู้นำ
- นโยบายและองค์การรัฐ
- ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง

หน่วยที่ 6

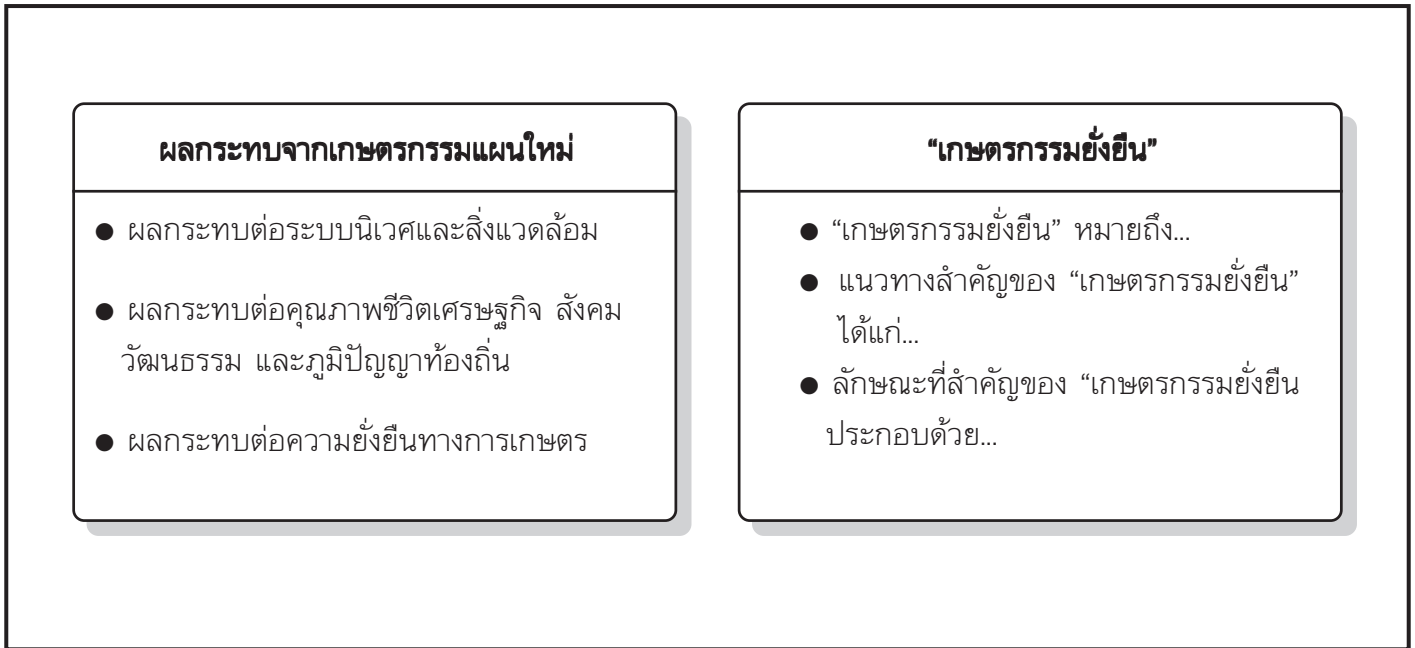
ไสตท์ศน์ # 1.34 ประเภทของทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตร

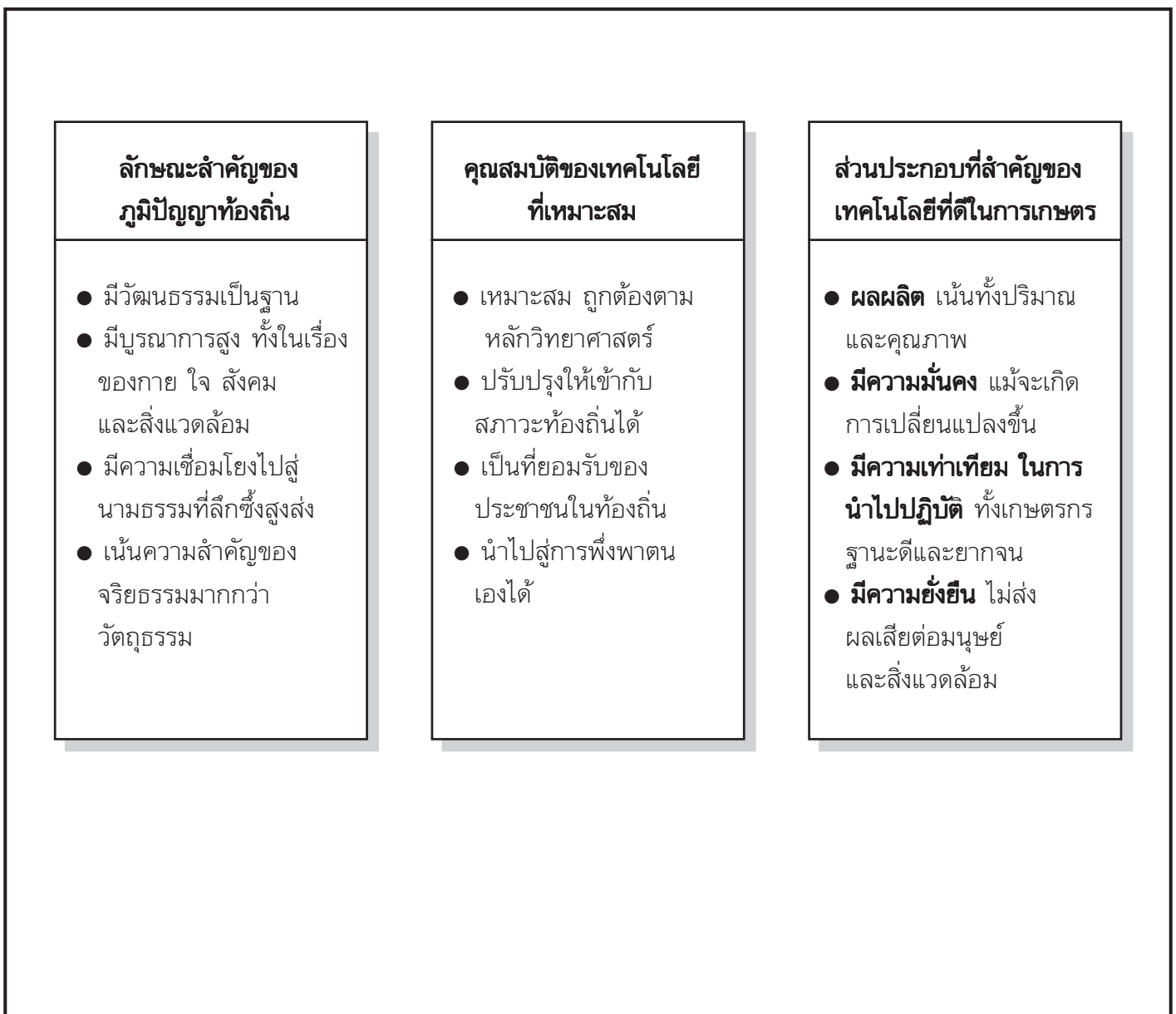
ไสตท์ศน์ # 1.35 สถานการณ์ของทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตร

ไสตท์ศน์ # 1.36 แนวคิดเกี่ยวกับการเกษตรยั่งยืนเพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตร

ไสตท์ศน์ # 1.37 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนา

แนวทางการจัดการทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน

1. ใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
2. วิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
3. ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการจัดการสิ่งแวดล้อม
มาตรการต่างๆ ที่นำมาปรับใช้แต่ละมาตรการมีวัตถุประสงค์และ/หรือผลต่อการจัดการทรัพยากรดังนี้
4. จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ

สไลด์ทัศน์ # 1.39 รูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืน

รูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืน

ไสตท์ศน์ # 1.40 แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

องค์ประกอบของเทคโนโลยีสารสนเทศ

- ระบบคอมพิวเตอร์
- ระบบการจัดการฐานข้อมูล
- ระบบเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลหรือระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาชุมชนเกษตร

- ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้นโดยถ้วนหน้า
- ช่วยในการพัฒนาคุณภาพคนในชุมชนให้เป็นสังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้
- ช่วยในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ช่วยเป็นสื่อ/เครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ
- เป็นแหล่งบริการฐานข้อมูลสารสนเทศ
- เป็นเทคโนโลยีที่ใช้สร้างระบบเครือข่ายข้อมูลการเกษตร
- ช่วยในการจัดการการผลิตทางการเกษตรโดยอ้อม

ไสตท์ศน์ # 1.41 บทบาทของระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการจัดการทรัพยากร

บทบาทของระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการจัดการทรัพยากร

1. การแสดงแผนที่เฉพาะกิจ
2. การแสดงข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่
3. การวัดและนับปริมาณ
4. การวิเคราะห์แนวกันชนหรือแสดงพื้นที่ที่มีความเสี่ยง
5. การซ้อนข้อมูลหรือแผนที่หลายๆ ชั้น
6. การสร้างแบบจำลองเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่
7. การปรับปรุงฐานข้อมูลให้ทันสมัย

หน่วยที่ 7

ไสตท์ศน์ # 1.43 การศึกษาชุมชน

การศึกษาชุมชน หมายถึง

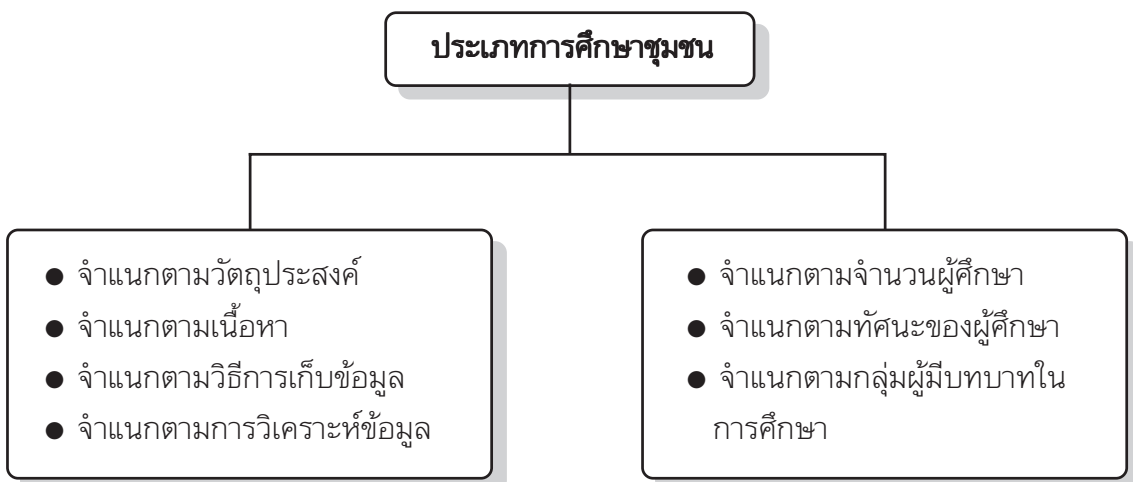
.....

.....

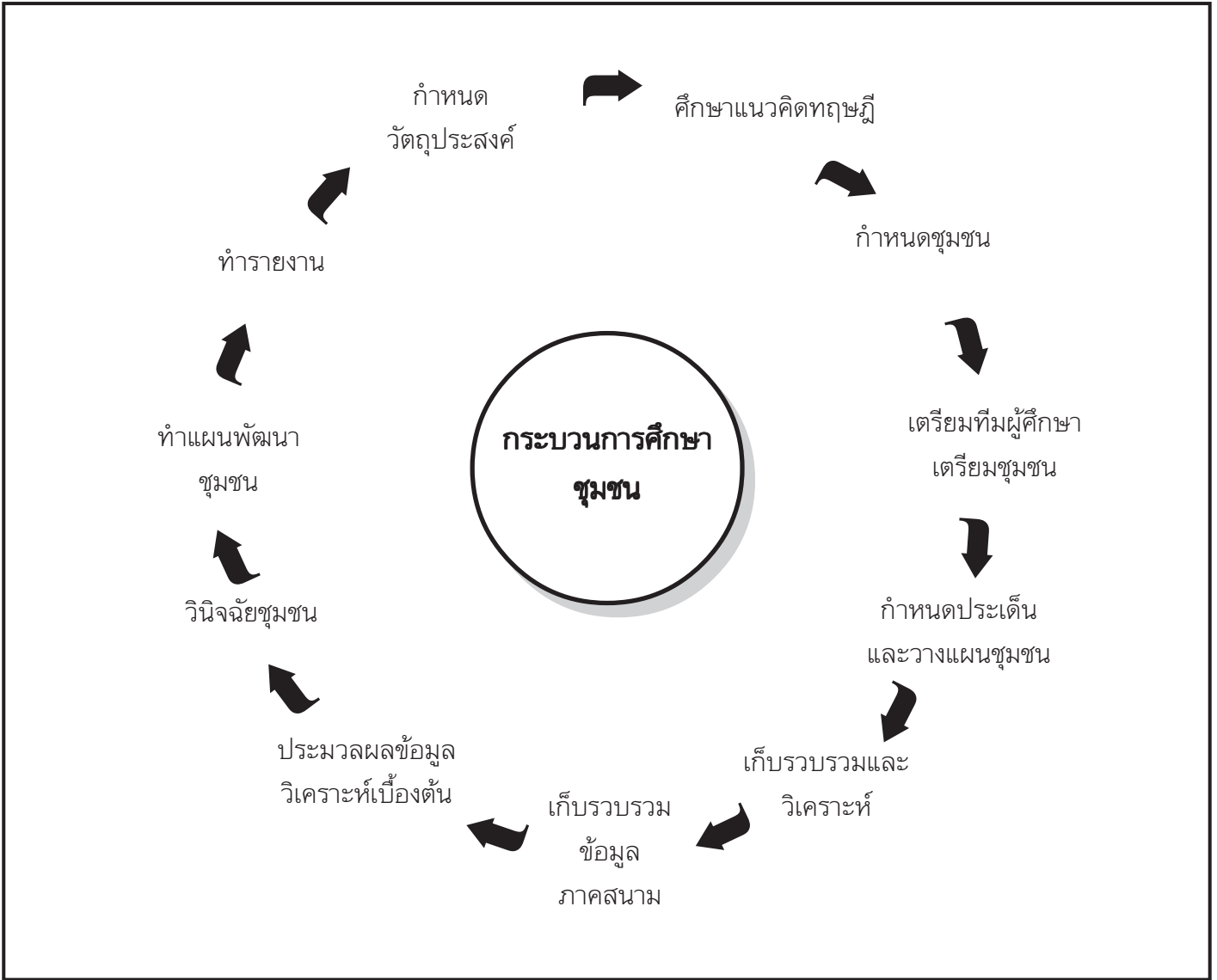
.....

แนวคิดการศึกษาชุมชน	ความสำคัญของการศึกษาชุมชน	ขอบเขตการศึกษาชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> ● แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ● แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ช่วยในการทำงานของนักพัฒนา นักส่งเสริม ● ช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● เชิงเนื้อหา ● เชิงพื้นที่

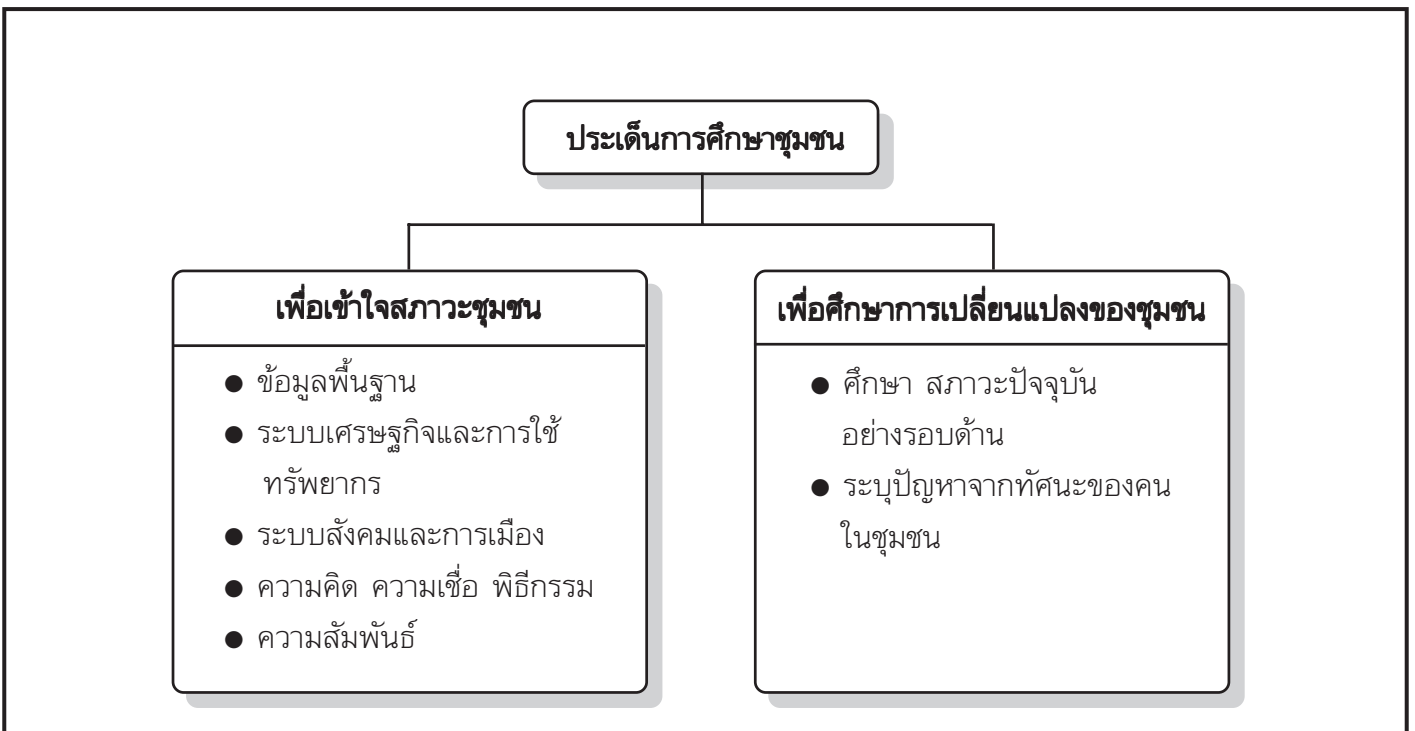
ไสตท์ศน์ # 1.44 ประเภทการศึกษาชุมชน

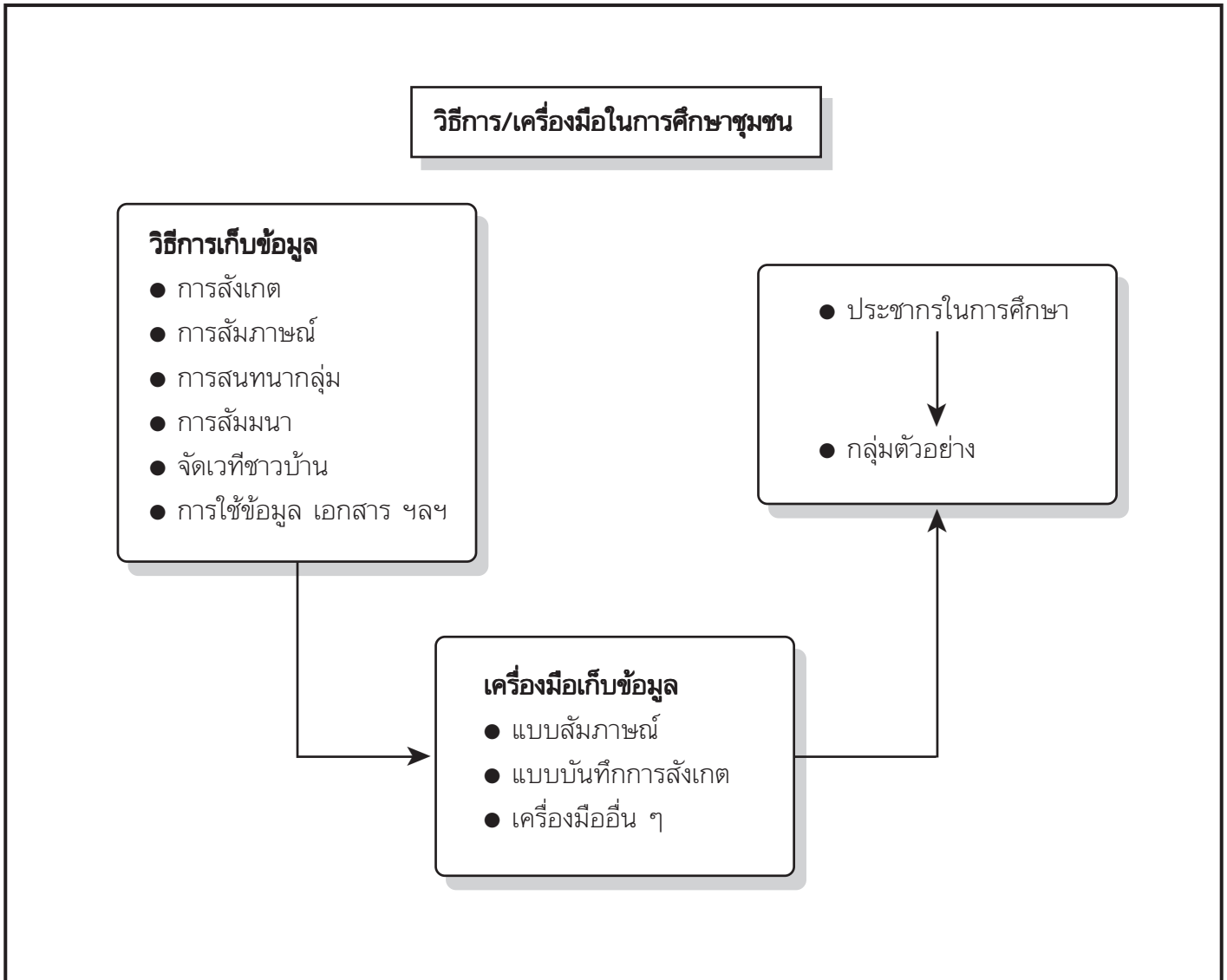
ไสตท์ศน์ # 1.45 กระบวนการศึกษาชุมชน

ไสตท์ศน์ # 1.46 ประเด็นการศึกษาชุมชน

ไสตท์ศน์ # 1.47 วิธีการ/เครื่องมือในการศึกษาชุมชน

ไสตท์ศน์ # 1.48 การวินิจฉัยชุมชน

การวินิจฉัยชุมชน หมายถึง

.....

.....

.....

.....

กระบวนการวินิจฉัยชุมชน 4 ขั้นตอน

1. ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน
2. วินิจฉัยสาเหตุของปัญหา
3. วินิจฉัยแนวทางแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน
4. วินิจฉัยความสามารถในการแก้ไขปัญหาและความต้องการ

แบบประเมินผลตนเองของนักศึกษาหลังรับการสอนเสริม

ครั้งที่ 1

ชุดวิชา การพัฒนาชุมชนเกษตร

ขอให้นักศึกษาตอบคำถามดังต่อไปนี้ มาพอสังเขป

1. เราสามารถจำแนกประเภทของชุมชนตามวัฒนธรรม ได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายมีผลกระทบต่อชุมชนเกษตรอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. จงอธิบายถึงองค์ประกอบของโครงสร้างทางสังคม

.....

.....

.....

.....

4. นักพัฒนาชุมชนมีหลักในการพัฒนาชุมชนเกษตรอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

5. จงอธิบายแนวทางการพัฒนาชุมชนเกษตรโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

.....

